

2015-10-16

Dnr Forte 2015-01408-1

Dnr Socialdepartementet S2015/2282/FS

Remissvar: Nästa fas i e-hälsoarbetet (SOU 2015:32)

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Forte, har anmodats att inkomma med yttrande över rubricerat betänkande från e-hälsokommittén och får med anledning härav anföra följande synpunkter.

e-Hälsa ur Fortes perspektiv

För att klara de stora komplexa framtida utmaningar som samhällets välfärdssystem och vård och omsorg står inför måste de nya informations- och kommunikationsteknologierna användas på ett innovativt, användarvänligt och integritetssäkert sätt. Digitaliseringen kommer att innebära ett långsiktigt förändringsarbete och helt eller delvis nya förutsättningar för arbetslivets och vårdens omdaning.

Styrning med kunskap blir ett allt viktigare instrument. **eHälsa** är härvid ett nyckelområde. Denna innebär kombinerad användning för kliniska, utbildnings-, forskningsmässiga och administrativa syften, både lokalt och på distans. Den omfattar alla dimensioner av medicin, hälso-/sjukvård, omvårdnad, medicinsk service, omsorg och socialt arbete. Det innebär samspel mellan patienter och vårdinrättningar, dataöverföring mellan olika institutioner och kommunikation mellan patienter eller mellan hälso- och sjukvårdspersonal. Tekniken skapar och ge förutsättningar för nya nätverk för hälsoinformation, elektroniska patientjournaler, telemedicinska tjänster samt kroppsburna och bärbara kommunikationssystem för att övervaka och stödja patienter och ge dessa feedback. *Rådet för styrning med kunskap* och dess arbetsgrupp för eHälsa kan här komma att spela en viktig roll för fortsatt utveckling av e-Hälsa.

Hälso- & sjukvård och omsorg har under de senaste två decennierna genomgått många och omfattande strukturella och organisatoriska förändringar som lett till ökat processtänkande, bättre nationell samverkan, införande av ett antal standardiserade nationella riktlinjer, vårdprogram och regler, satsning på IT, kunskapsstyrning, kvalitet och patientsäkerhet samt ökad öppenvård och vård i hemmet och prioritering av vårdkvalitet, säkerhet, uppföljning, utvärdering och på resultat. Vidare har satsningar på att förutse och förebygga dålig hälsa och sjukdom gjorts och större vikt lagts vid att stimulera medborgarna till bättre kosthållning, mer motion och större intresse för den egna hälsan.

Ett av de viktigaste målen med eHälsa är att öka möjligheterna för patienten att själv hantera sin vård genom större insyn och tillgänglighet till den information som skapas om henne/honom i vårdens, omsorgens och socialtjänstens olika system. En central del i eHälsokonceptet är vidare att vården ska kunna utnyttja kompetens och information från många olika källor och aktörer. Potentialen finns härigenom att med eHälsa kunna skapa en gränsöverskridande vård med höjd kvalitet och förbättrad service gentemot patienterna oavsett var dessa bor eller befinner sig.

Dessa förändringar kommer att leda till att individen själv i allt större utsträckning får det övergripande ansvaret för sin hälsa. E-hälsotjänster blir nyckelfaktorer som leder till ökad patientkunskap.

Swedish Research Council for Health, Working Life and Welfare**Address** Box 894, SE-101 37 Stockholm · **Visiting address** Östra Järnvägsgatan 27**Phone** +46 8 775 40 70 **Fax** +46 8 775 40 75**Org.nr** 202100-5240 **E-mail** forte@forte.se **www.forte.se**

Viktigt är vidare att eHälsokonceptet ses som en aktör i sig snarare än en enskild kanal som telefontjänst eller webbplats. Konceptet som sådant är laddat med förtroende, kvalitet, tillgänglighet, pålitlighet och måste därför ständigt vårdas som ett eget varumärke. Sverige har mycket goda förutsättningar att utveckla eHälsokonceptet. Vi har en väl utbyggd IT-infrastruktur, en internationellt mycket konkurrenskraftig forskningsorganisation med tillgång till unika personnummer, patientregister och biobanker. Vi har öppna datakällor, vilket är viktigt för transparens och konkurrens på lika villkor. I detta sammanhang är det viktigt att integritet, säkerhet och sekretess vägs mot tillgänglighet "användbarhet". Betydelsen av tydliga termer och begrepp samt standards kan inte nog betonas för användbarheten i forskningen av data från digitala system. Interoperabiliteten är viktig såväl för interaktiviteten mellan människa och maskin som för samverkan och överförbarheten till och mellan system.

Synpunkter och kommentarer

Forte anser att e-Hälsokommittén gjort ett mycket omfattande och förtjänstfullt arbete. Man har utfört en grundläggande omvärldsanalys samt presenterar ett stort antal väl genomtänkta, angelägna och intressanta förslag till åtgärder som syftar till skapa ändamålsenliga och tydliga förutsättningar för säker informationshantering av högsta kvalitet inom hälso- och sjukvården, på öppenvårdsapoteken och i socialtjänsten där informationen är lättillgänglig och korrekt.

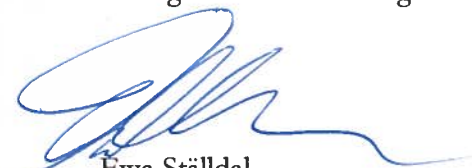
Forte kommenterar främst de delar av utredningen som berör myndighetens uppdrag som forskningsråd och önskar härvid framföra följande specifika synpunkter på utredningens förslag.

- Inledningsvis önskar Forte understryka att e-hälsa inte främst handlar om teknik utan om människor.
- Forte instämmer i utredningens bedömning att behoven av att kunna utbyta och överföra information kommer att öka kraftigt i framtiden, när såväl medborgare, patienter och brukare rör sig över gränser mellan huvudmän, mellan offentlig och privata aktörer och mellan olika länder.
- Forte ansluter sig även till den problembild och de mest angelägna behoven att åtgärda, som utredningen redovisar i en särskild diskussionspromemoria. Forte vill särskilt understryka att rollfördelningen mellan olika aktörer inom e-hälsoområdet, måste förtydligas.
- Forte ställer sig bakom utredningens förslag om en ny samverkansorganisation för det fortsatta utvecklingsarbetet inom e-hälsoområdet innebärande inrättandet av en departemental styrgrupp och att E-hälsomyndigheten får ansvaret för en koordineringsgrupp som leder arbetet kring en nationell handlingsplan – e-Hälsostrategi - som sedan styrgruppen får ta ställning till och fatta beslut om.
- Informationshanteringen inom e-hälsoområdet är avgörande för att data ska genereras som har en sådan kvalitet och säkerhet att de kan användas inom forskningen. Forte delar därför utredningens åsikt om vikten av att på ett systematiskt, professionellt och strategiskt sätt hantera informationsfrågorna inom angivna verksamheter
- En av de viktigaste frågorna som utredningen behandlar gäller termer, begrepp, standardisering och operabilitet. Termer och begrepp måste vara förankrade i verkligheten. Forte stöder därför de nationella krav som föreslås för att säkerställa en grundläggande interoperabilitet mellan informationssystemen inom vård och socialtjänst. Utredningen föreslår att en Samverkansnämnd inrättas med E-hälsomyndigheten som värmyndighet. Denna nämnd ska be-

sluta om krav på interoperabilitet vid behandling av personuppgifter inom vård, apotek och socialtjänst. Forte tillstyrker detta förslag och betonar samtidigt betydelsen av att vid mötet mellan teknik och människa dessa kan tala samma språk.

- Forte instämmer i behovet av en nationell läkemedelslista för att ge yrkesutövare som ordinerar, administrerar och expedierar läkemedel tillgång till aktuella och korrekta uppgifter och tillstyrker därför det tvåstegs förfarande som utredningen föreslår i syfte att skapa en nationell läkemedelslista. En sådan lista är även mycket viktig för att möjliggöra forskning om läkemedelshantering som grund för patientsäkerhet samt ökad kvalitet i vård och omsorg.
- Forte stöder förslagen som leder till att E-Hälsomyndighetens roll stärks. Myndighetens verksamhet är ett allt viktigare instrument såväl för utvecklingen av vård och omsorg som för att skapa förutsättningar för nya forskningsmöjligheter. Det kan bli gälla forskning om vårdprocesser och beslutstöd (både vård, omsorg och socialtjänst) och effekterna av kunskapsstyrning.
- Den demografiska utvecklingens konsekvenser med en dramatisk ökning av antalet över 65 år måste mötas genom en ökad användning av nya teknologier inom välfärdsområdet (välfärdsteknologier). Det kan handla om vård på distans, förebyggande insatser för att möjliggöra kvarboende i hemmet under längre tid, appar som underlättar egenvård eller ger anhörigstöd. Dessa delar måste utvecklas mer än vad som anges i utredning. Bland annat måste former för kvalitetssäkring av sådan terapi som bedrivs via nätet tas fram.
- Inom samhället pågår en mycket snabb digitalisering av olika verksamheter av stor betydelse för individens hälsa. Flera mycket stora privata aktörer som Google, Apple, Microsoft och Facebook utgör den främsta drivkraften i denna förändring. Samtliga dessa aktörer visar ett ökat intresse för hälso- och sjukvården och e-Hälsa och utvecklar system som kommer att påverka medborgarna i mycket hög utsträckning. Vidare medför detta att flera nya tredjepartsleverantörer kommer in på marknaden för e-Hälsa. Det är angeläget att de nationella system, lagar och regelverk som byggs upp kring e-Hälsa även iakttas inom ramen för samverkan kring nya system som ska underlätta och skapa mervärde för medborgarna och ge förutsättning för forskning. Härvid måste även integritetsfrågorna beaktas.
- Samråd med berörda aktörer är viktigt för att resultaten ska bli användbara. Eftersom såväl E-Hälsomyndigheten som Forte ingår i *Rådet för styrning med kunskap* och dess arbetsgrupp för e-Hälsa finns förutsättningar för utvecklad samverkan med aktörer inom vård och omsorg och socialtjänst.

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektör Ewa Ståldal efter föredragning av planeringschef Lars Wärgård. Samråd har ägt rum med Fortes styrelseordförande Martin Ingvar.

Ewa Ståldal
Generaldirektör